

Мірошніченко Олена Анатоліївна

доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна

E-mail: perspektiva-z@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5712-3752>

Researcher ID: AAG-8063-2019

Scopus: 57190283480

Власенко Руслана Петрівна

кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії
Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомир, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3743-4406>

Researcher ID: ITV-9324-2023

Scopus: 24777426600

Мотивація до педагогічної діяльності майбутнього вчителя географії у закладі вищої освіти

У статті розглянуто актуальну проблему формування мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх вчителів географії в умовах закладу вищої освіти (ЗВО). Проаналізовано сутність та структуру педагогічної мотивації, визначено її ключові чинники та особливості, притаманні професії вчителя географії. Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження формування стійкої мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх вчителів географії в умовах закладу вищої освіти. Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання: уточнити сутність поняття «мотивація до педагогічної діяльності»; проаналізувати особливості професії вчителя географії, що впливають на мотиваційний компонент; визначити чинники та умови, що сприяють формуванню мотивації у студентів-географів в освітньому середовищі ЗВО; обґрунтувати та описати ефективні методи та технології формування мотивації в процесі фахової підготовки. Визначено, що ефективна підготовка педагога-географа неможлива без цілеспрямованої роботи з формування стійких внутрішніх мотивів. Для визначення рівнів мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх вчителів географії була використана методика О. Потьомкіної «Діагностика психологічних установок в мотиваційній сфері особистості». Результати методики аналізувалися із застосуванням методів математичної статистики, порівняння показників в експериментальній та контрольній групах відбувалося згідно зі значенням t-критерія Стьюдента. Доведено, що мотивація до педагогічної роботи стає ефективнішою за умови впровадження інноваційних технологій. Автори пропонують систему методів та технологій, спрямованих на посилення мотиваційного компонента, включно з проєктною діяльністю, проблемним навчанням, навчальними та виробничими практиками, а також використанням сучасних геоінформаційних технологій. Зроблено висновок про необхідність інтеграції мотиваційного підходу в освітній процес ЗВО як запоруки підготовки висококваліфікованих та відданих своїй справі фахівців.

Ключові слова: мотивація, педагогічна діяльність, вчитель географії, фахова підготовка, рівні сформованості мотивації, професійна спрямованість.

Вступ. Актуальність проблеми формування професійної мотивації майбутніх педагогів набуває особливого значення в контексті сучасних викликів, пов'язаних з трансформацією освітньої системи, зростанням вимог до особистості вчителя та зниженням престижу педагогічної професії. Якість національної освіти, конкурентоспроможність країни на світовій арені безпосередньо залежать від рівня професійної підготовки та глибини внутрішньої мотивації педагогічних кадрів.

Проблема формування мотивації до навчальної та професійної діяльності була предметом дослідження багатьох видатних науковців. Теоретичні основи мотивації розробляли класики педагогічної думки В. Сухомлинський, К. Ушинський, а також сучасні психологи та педагоги, такі як І. Бакицький,

І. Бех, С. Занюк, І. Зязюн. Питаннями мотивації до педагогічної діяльності займалися такі науковці, як В. Горбунова, П. Горностай, Р. Каламаж, В. Климчук, В. Рибалка.

Зокрема, В. Рибалка розглядав професійну мотивацію як ключовий компонент становлення особистості педагога, звертаючи увагу на її динаміку в педагогічному процесі (Рибалка, 2023). Р. Каламаж підкреслювала значення мотивів самореалізації, професійної відповідальності та моральних установок у діяльності вчителя (Каламаж, 2009). І. Бех вивчав гуманістичну основу мотиваційної сфери педагога, зосереджуючись на етичних і духовних аспектах професійного вибору (Бех, 2012). С. Максименко розглядав мотивацію у контексті психології розвитку особистості та саморозвитку педагога (Максименко, 2014). С. Вітвицька аналізувала історико-педагогічні аспекти мотивації, звертаючи увагу на традиції виховання педагогічної праці як суспільної цінності (Вітвицька, 2019). В. Климчук досліджував мотиваційні аспекти професійного становлення у майбутніх педагогів через призму їх становлення як особистостей (Климчук, 2015).

Серед сучасних українських і зарубіжних дослідників, які зробили значний внесок у вивчення мотивації до педагогічної діяльності, варто відзначити таких: І. Хом'як, яка досліджує зв'язок між внутрішньою мотивацією студентів і ефективністю педагогічної практики (Хом'як, 2021); Н. Дем'яненко, що аналізує вплив освітнього середовища та цифрових технологій на професійну мотивацію майбутнього вчителя (Дем'яненко, 2020); А. Ryan та R.M. Deci, які розробили теорію самодетермінації (Self-Determination Theory), що активно використовується для пояснення мотивації у сфері освіти (Ryan & Deci, 2010); М. Klassen, що вивчає мотиваційні профілі вчителів і майбутніх педагогів у контексті педагогічної ефективності та стресостійкості (Klassen, 2000). Особливості підготовки майбутнього вчителя географії вивчали Т. Андрійчук (2024), Р. Власенко (2024, 2025; Vlasenko, 2024), І. Ревенко (Revenko, 2024), В. Яковлева, (2024) та інші науковці.

Водночас аналіз наукової літератури свідчить про недостатню увагу до специфіки формування мотивації вчителя географії, чия професійна діяльність має інтегративний характер, поєднуючи природничі, суспільні та педагогічні знання.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження формування стійкої мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх вчителів географії в умовах закладу вищої освіти. Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання: уточнити сутність поняття «мотивація до педагогічної діяльності»; проаналізувати особливості професії вчителя географії, що впливають на мотиваційний компонент; визначити чинники та умови, що сприяють формуванню мотивації у студентів-географів в освітньому середовищі ЗВО; обґрунтувати та описати ефективні методи та технології формування мотивації в процесі фахової підготовки.

Матеріали та методи дослідження. Дослідження проводилось серед здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта / Географія» Житомирського державного університету імені Івана Франка протягом 2023–2025 рр. Загалом експериментом було охоплено 48 студентів 3–4 курсів денної форми навчання, які були розподілені на експериментальну (24 особи) та контрольну (24 особи) групи. Для визначення рівнів мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх вчителів нами використовувалась методика О. Потьомкіної «Діагностика психологічних установок в мотиваційній сфері особистості» (Орбан-Лембрик, 2005: 417–420). Результати проведеної методики аналізувалися з використанням методів математичної статистики (значення t-критерія Стьюдента).

Результати дослідження. Результати дослідження довели, що спеціальним чином організована діяльність здобувачів вищої освіти в процесі їх професійної підготовки сприяє формуванню ефективної мотивації до майбутньої педагогічної роботи.

Мотивація – це динамічний психофізіологічний процес, що керує поведінкою людини, визначає її спрямованість, організованість, активність та стійкість. Мотивація до педагогічної діяльності є складним інтегративним утворенням, що включає сукупність внутрішніх (професійне покликання, інтерес до предмета, прагнення до саморозвитку) та зовнішніх (соціальний статус, матеріальна винагорода, вимоги суспільства) мотивів.

Для нашого дослідження цікавою виявилась думка С. Занюка, якій виділяє такі види мотивів: мотив самоствердження (прагнення утвердити себе у соціумі), мотив ідентифікації з іншою людиною (прагнення бути схожим на іншу людину), мотив влади (прагнення впливати на людей, зайняти керівну посаду), процесуально-змістові мотиви (пізнавальний, ігровий, естетичний), мотив досягнення (прагнення досягти високих результатів і майстерності в діяльності) (Занюк, 2002: 21–25). Окремо автор виділяє просоціальні як суспільно значущі мотиви: усвідомлення суспільного значення діяльності, прагнення належності до групи і бажання принести їй користь, почуття обов'язку перед групою (Занюк, 2002: 26–30). Такі мотиви, на думку науковця, складають загалом мотивацію професійної діяльності і приводять до активності діяльності фахівця.

У структурі професійної мотивації майбутнього вчителя географії доцільно виділити:

- пізнавальні мотиви: інтерес до наукових знань з географії, прагнення до постійного оновлення інформації про навколишній світ;
- професійні мотиви: бажання передавати знання, формувати в учнів світоглядні та екологічні цінності;
- соціальні мотиви: усвідомлення суспільної значущості праці вчителя, прагнення до самореалізації та визнання.

Стійкість мотивації залежить від переважання внутрішніх мотивів над зовнішніми. Завдання ЗВО – створити умови, за яких зовнішні стимули (вимоги навчального плану, оцінки) сприятимуть формуванню глибоких внутрішніх переконань.

Спираючись на попередні дослідження, ми визначили критерії формування у студентів мотивації на вчительську професію (Мірошніченко, 2016). На основі визначених нами критеріїв та конкретних показників ми виокремили три рівні сформованості мотивації особистості майбутнього вчителя географії: високий, середній і низький. Вони представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості мотивації майбутнього вчителя географії на педагогічну професію

Показники визначених критеріїв	Рівні сформованості		
	низький	середній	високий
Загальна спрямованість мотивації особистості	Інфантильна, ситуативна	Загальноосвітня	Спрямованість на соціальні ідеї
Привабливість здобуття професії вчителя географії	Матеріальна, утилітарна	Вузько соціальна	Широко соціальна
Мотиви вибору професії вчителя географії	Ситуативні	Зовнішні	Внутрішні, самостійні, за переконанням
Інтерес до психолого-педагогічних знань	Пасивно ставляться до опанування психолого-педагогічних знань. Уникають участі в роботі групи на заняттях. Активність залежить від об'єктивних і суб'єктивних чинників впливу.	Виявляють помірну активність на заняттях і поза ними, яка в основному зумовлена отриманням хорошої оцінки.	Глибока впевненість у потребі психолого-педагогічних знань для педагога як спеціаліста. Виявляють ініціативу на заняттях, самостійно працюють над своїм професійним і самовдосконаленням
Професійне самовизначення	Не усвідомлюють якості та вимоги до педагогічної професії. Не ставлять завдань самопізнання й саморозвитку, неадекватно себе оцінюють.	Усвідомлюють окремі особистісні якості, не знають вимог до педагогічної професії, наділяють «ідеал» учителя переважно особистісними якостями.	Нормально виражене адекватне самосприйняття; усвідомлення своїх якостей та вимог професії. Уміння зіставити їх та поставити перед собою завдання із саморозвитку.
Особливості педагогічного спілкування	Авторитарний	Ліберальний	Демократичний стиль лідерства з альтруїстичною спрямованістю
Наявність моральних норм, уявлень, поведінки	Рівень елементарної моральності, зорієнтований на систему заохочень і покарань	Орієнтація на зовнішні моральні регулятори та суспільну думку	Рівень морального саморегулювання або совісті

До групи з високим рівнем сформованості мотивації ми зарахували студентів, які самостійно, за власним бажанням обрали професію вчителя, про професію педагога мріють з дитячих років, тому докладають усіх зусиль, щоб досягти своєї мети. Вони розуміють значення професійних знань у досягненні високого рівня професіоналізму, тож старанно готуються до занять, виявляють ініціативу під час перевірки знань, інтерес до додаткової наукової літератури, ставлять викладачеві запитання, беруть, як правило, участь у роботі проблемних груп. У цих студентів зафіксовано високий рівень професійного самовизначення, що проявляється в адекватному усвідомленні вимог педагогічної професії, своїх особистісних якостей та вмінні зіставити ці показники й проектувати своє особистісне професійне зростання.

Студенти із середнім рівнем сформованості мотивації обирають професію вчителя, як правило, під впливом зовнішніх чинників – поради батьків, вчителів, територіальної зручності чи зацікавленості в галузі знань, а не в професії. Предметні мотиви стають провідними в загальній спрямованості

навчально-професійної діяльності. Активність цих студентів на заняттях середня, для них характерні дещо завищена або занижена самооцінка особистісно-професійних якостей, поверхове усвідомлення вимог педагогічної професії. У таких студентів достатньо розвинена потреба в спілкуванні та вміння налагоджувати контакти; у педагогічному спілкуванні вони схильні до ситуативної поведінки.

Студенти з низьким рівнем сформованості мотивації обирають ситуативні чи матеріальні мотиви вибору та здобуття професії вчителя, спрямованість їхньої навчально-професійної діяльності переважно інфантильна, вони не усвідомлюють вимог майбутньої професії та власних особистісних якостей, отже, не можуть адекватно формувати завдання й перспективи особистісно-професійного зростання. На заняттях пасивні, неініціативні, ігнорують додаткові форми роботи. Такі студенти мають труднощі, коли треба виступити перед аудиторією, низькі показники мотиваційних та організаторських характеристик майбутньої діяльності. Мають високу ситуативну та особистісну тривожність.

Таким чином, були виявлені різні типи студентів за рівнем розвитку мотивації особистості на діяльність майбутнього вчителя. Для проведення експериментальної роботи щодо формування ефективної мотивації на професію вчителя географії ми розподілили студентів на 2 групи – експериментальну і контрольну, по 24 студенти у кожній.

Задля вивчення рівня розвитку мотивації до педагогічної професії у майбутніх вчителів географії в обох групах нами застосовувалася методика О. Потьомкіної «Діагностика психологічних установок в мотиваційній сфері особистості». Метою методики є виявлення соціально-психологічних установок, спрямованих на прояви альтруїзму чи егоїзму особистості; на процес або результат діяльності; на прагнення свободи (влади); задоволення потреб у праці та коштах. Для розвитку професійної мотивації майбутнього вчителя найбільш корисною буде перевага таких цінностей у мотиваційній сфері особистості, як альтруїзм, досягнення результату, прагнення свободи, задоволення потреб у праці.

Результати дослідження представлено у табл. 2. У таблиці подано результати дослідження, проведеного зі студентами експериментальної і контрольної груп у середніх показниках.

Таблиця 2

Установки в мотиваційній сфері особистості майбутніх вчителів географії

Установки	Е Г	К Г	Значення t-критерія Стюдента
Орієнтація на процес	6,77	6,68	0,22
Орієнтація на результат	5,64	5,63	0,02
Орієнтація на альтруїзм	4,86	4,89	-0,05
Орієнтація на егоїзм	4,18	4,32	-0,32
Орієнтація на працю	3,86	3,68	0,25
Орієнтація на свободу	6,23	6,26	-0,06
Орієнтація на владу	3,27	3,53	-0,35
Орієнтація на гроші	3,55	3,74	-0,32

Як бачимо, значення t-критерія Стюдента не сягає критичної величини, що для нашого дослідження складає 1,98 ($p \leq 0,05$). Отже, відмінності між орієнтаціями у студентів експериментальної та контрольної груп не є значущими. Максимальний показник розвитку оцінюваного явища – 10 балів. Вважаємо, що високий показник характеризується 6–10 балами, середній – від 4 до 6, низький – до 4. Отже, розвиток таких мотиваційних установок, як гуманізм (орієнтація на альтруїзм) і цілеспрямованість (орієнтація на результат), сягають середнього рівня розвитку як в експериментальній, так і в контрольній групах, волелюбність (орієнтація на свободу) – високого рівня, а працелюбність (орієнтація на працю) – низького рівня в обох групах.

В експериментальній групі ми акцентували нашу увагу на спеціальних формах роботи зі студентами для ефективного формування мотивації на педагогічну діяльність. Професія вчителя географії є унікальною і вимагає специфічних компетенцій, що можуть слугувати потужними мотиваційними стимулами. До них належать такі:

- інтегративний характер – географія є наукою на стику природничих і суспільних дисциплін; це дає можливість використовувати міжпредметні зв'язки для підвищення інтересу до навчання;
- практична спрямованість: викладання географії не обмежується аудиторними заняттями; польові дослідження, екскурсії, робота з картографічним матеріалом та сучасними геоінформаційними системами (ГІС) роблять процес навчання динамічним і захопливим;
- формування світогляду: вчитель географії відіграє ключову роль у формуванні екологічної свідомості, громадянської позиції, розуміння глобальних проблем сучасності; усвідомлення цієї місії може бути сильним внутрішнім мотивом;

– робота з місцевим матеріалом: вивчення краєзнавчих аспектів у навчанні дає змогу студентам відчувати себе дослідниками, знайти практичне застосування своїм знанням.

Для ефективної роботи з мотивацією майбутніх вчителів географії необхідно відходити від традиційного інформаційно-репродуктивного підходу до навчання. Основним інструментарієм є методи, що активізують пізнавальну діяльність та формують особистісну залученість: проєктна та дослідницька діяльність, проблемне навчання, екскурсійна діяльність та навчальні практики, використання сучасних технологій. Здобувачам вищої освіти пропонуються реальні, соціально значущі дослідницькі проєкти. Наприклад, дослідження динаміки екологічного стану річкових басейнів Житомирської області; розроблення туристичних маршрутів «Музеї Житомирщини» з використанням геоінформаційних систем; оцінювання та прогнозування демографічних змін у малих містах регіону. Такі проєкти не лише поглиблюють знання, але й формують почуття значущості, оскільки результати роботи можуть мати практичне значення.

Також на заняттях з студентами експериментальної групи ми активно впроваджували проблемне навчання. Замість подачі готових фактів ставимо перед здобувачами проблемні ситуації, що вимагають самостійного пошуку рішень. Наприклад: «Спрогнозуйте вплив зміни клімату на сільське господарство Полісся та запропонуйте адаптаційні заходи; оцініть ефективність використання відновлюваних джерел енергії у певній територіальній громаді Житомирщини». Цей метод стимулює критичне мислення та креативність.

Велика увага приділялась такому виду роботи, як екскурсії. Екскурсійна діяльність та навчальні практики – це не просто закріплення знань, а джерело емоційного досвіду, що формує емпатію до природи та інтерес до регіональних особливостей. Як вид роботи відбувається відвідування краєзнавчих, природничих та етнографічних музеїв, що стає потужним інструментом краєзнавчої мотивації. Наприклад, екскурсія до Музею космонавтики імені С. Корольова у Житомирі дасть змогу майбутньому вчителю географії побачити, як наукові відкриття, пов'язані з космічними дослідженнями, впливають на вивчення Землі.

Звичайно, приділяється увага використанню сучасних технологій. Інтеграція ГІС (наприклад, ArcGIS, QGIS), сервісів дистанційного зондування Землі (Landsat, Sentinel), інтерактивних карт, віртуальних екскурсій та доповненої реальності робить процес навчання сучасним, актуальним і привабливим для покоління цифрових технологій. Здобувачі вищої освіти створюють власні цифрові карти, аналізують супутникові знімки для моніторингу змін ландшафту, що посилює їхню професійну ідентичність.

Також для студентів експериментальної групи виявилась цікавою виробнича (педагогічна) практика з елементами менторства. Здобувачі мають можливість спостерігати за роботою досвідчених та мотивованих вчителів-практиків, переймати їхній досвід та отримувати конструктивний зворотний зв'язок. Особистий приклад успішного вчителя-ментора є одним з найсильніших мотиваційних чинників.

Обговорення результатів. Задля порівняння рівня розвитку мотивації до педагогічної професії у майбутніх вчителів географії в експериментальній і контрольній групах ми повторно провели методику О. Потьомкіної «Діагностика психологічних установок в мотиваційній сфері особистості». Порівняльні результати представлені у табл. 3.

Таблиця 3

Результати дослідження соціальних установок в мотиваційній сфері особистості майбутніх педагогів на початку та в кінці експерименту (з перевіркою за t-критерієм Ст'юдента)

Установки	До експерименту			Після експерименту		
	ЕГ	КГ	значення t-критерія	ЕГ	КГ	значення t-критерія
Орієнтація на процес	6,77	6,68	0,22	7,87	6,80	2,12
Орієнтація на результат	5,64	5,63	0,02	6,20	5,40	1,09
Орієнтація на альтруїзм	4,86	4,89	-0,05	6,33	4,87	2,41
Орієнтація на егоїзм	4,18	4,32	-0,32	2,93	4,47	-2,41
Орієнтація на працю	3,86	3,68	0,25	7,67	4,40	6,10
Орієнтація на свободу	6,23	6,26	-0,06	6,20	6,47	-0,50
Орієнтація на владу	3,27	3,53	-0,35	6,33	3,67	3,61
Орієнтація на гроші	3,55	3,74	-0,32	3,13	4,13	-1,77

Аналізуючи представлені результати, відзначаємо, що п'ять показників з восьми значущо змінились на рівні значення t-критерія Ст'юдента $> 1,98$ ($p \leq 0,05$). Так, у студентів експериментальної групи значно збільшилися показники таких установок: орієнтація на процес; орієнтація на альтруїзм, що мотивує

формування такої соціально значущої якості, як гуманність; орієнтація на працю (мотивує працелюбність); орієнтація на владу (мотивує відповідальність). Показник такої установки, як орієнтація на егоїзм, після проведення експерименту дослідження дістав значущого від'ємного значення, що свідчить про зменшення у студентів експериментальної групи цієї соціально небажаної якості. Крім того, відзначимо, що у студентів експериментальної групи показники орієнтації на результат (що свідчить про цілеспрямованість), орієнтації на альтруїзм (гуманність), орієнтації на працю (працелюбність), орієнтації на владу (відповідальність) із середніх стали високими (з 4,41 до 6,63), а показник орієнтації на егоїзм із середнього став низьким (з 4,18 до 2,93). Водночас у студентів контрольної групи таких змін не спостерігається.

Висновки. Мотивація до педагогічної діяльності є багатограним та динамічним утворенням, що потребує постійної підтримки та розвитку протягом усього періоду навчання в ЗВО. Ефективне формування мотивації майбутнього вчителя географії вимагає врахування специфіки його фаху, зокрема інтегративного характеру знань, практичної спрямованості та можливостей для дослідницької діяльності.

Пропоновані методи та технології, такі як проєктна та проблемна діяльність, польова практика, використання сучасних технологій та елементи менторства, є дієвими інструментами для перетворення зовнішніх мотивів на стійкі внутрішні.

Системний підхід до формування мотивації в ЗВО, що передбачає її інтеграцію в усі аспекти освітнього процесу, є запорукою підготовки не просто фахівців, а висококваліфікованих, творчих та відданих своїй справі педагогів, здатних вирішувати актуальні завдання сучасної освіти.

Література

- Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12. № 9. С. 7–14.
- Бех І. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2012. 256 с.
- Власенко Р. Формування мотивації та пізнавальної активності засобами музейної педагогіки в закладі вищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2025. Т. 1. № 57. С. 55–61.
- Власенко Р., Яковлева В. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15–22.
- Вітвицька С. Моделювання як метод системного дослідження та проєктування освітнього простору у вищому навчальному закладі. *Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів*: монографія / за ред. С. Вітвицької. Житомир: вид. О. Євенок, 2019. С. 15–28.
- Дем'яненко Н. Роль освітнього середовища та цифрових технологій у формуванні професійної мотивації майбутніх учителів. *Інновації в освіті*. 2020. № 5 (2). С. 45–50.
- Занюк С. Психологія мотивації: навч. посібник. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
- Каламаж Р. Психологія становлення професійної Я-концепції майбутніх юристів: монографія. Острог: вид-во НаУОА, 2009. 404 с.
- Климчук В. Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації: монографія. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 294 с.
- Кондрашова Л. Мотивація до педагогічної діяльності: сутність та проблеми формування. *Теорія і методика професійної освіти*. 2018. № 1 (18). С. 13–19.
- Максименко С. Життєвий шлях особистості як базова категорія генетичної психології. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки*. 2014. Вип. 2.12. С. 5–13.
- Мірошніченко О. Види мотивації особистості до професійної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2016. № 25. С. 87–93.
- Орбан-Лембрик Л. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 448 с.
- Рибалка В. Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності: методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогічної освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2023. 160 с.
- Хом'як І. Взаємозв'язок внутрішньої мотивації здобувачів педагогічної освіти з ефективністю педагогічної практики. *Педагогічний альманах*. 2021. № 2 (14). С. 112–118.
- Яковлева В., Власенко Р. Практична складова у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 9 (37). С. 519–530.
- Vlasenko R., Ivantsiv O., Rudchenko V., Kolechynitseva T., Herasymenko O. Modern Strategies for Educating Natural Science Students in Higher Education. *International Research Journal of Multidisciplinary Scope (IRJMS)*. 2025. Vol 6. Issue 3. P. 523–533. DOI: 10.47857/irjms.2025.v06i03.04724.

Klassen R.M. Confidence and well-being in preservice teachers. *Journal of Educational Psychology*. 2010. № 102 (3). P. 746–758.

Revenko I., Hlianenko K., Sosnova M., Vlasenko R., Kolodina L. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. 2024. Vol. 17. P. 137–146.

Ryan R.M., Deci E.L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*. 2000. № 55 (1). P. 68–78.

Motivation for pedagogical activity of future geography teachers in higher education institutions

Miroshnychenko Olena

Doctor of Sciences (in Psychology), Professor, Professor at the Department of Professional
and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

Vlasenko Ruslana

PhD in Biology (Candidate of Biological Sciences), Associate Professor at the Department of Ecology
and Geography
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

The article deals with the actual problem of forming motivation for pedagogical activity in future geography teachers in the conditions of a higher education institution (HEI). The essence and structure of pedagogical motivation are analyzed, its key factors and features inherent in the profession of geography teacher are identified. The purpose of the article is to theoretically substantiate and empirically study the formation of sustainable motivation for pedagogical activity in future geography teachers in the conditions of a higher education institution. To achieve this goal, the following tasks were identified: to clarify the essence of the concept of “motivation for teaching”; to analyze the features of the profession of geography teacher that affect the motivational component; to identify the factors and conditions that contribute to the formation of motivation in geography students in the educational environment of higher education institutions; to substantiate and describe effective methods and technologies for motivation formation in the process of professional training. It has been determined that effective training of a geographer teacher is impossible without purposeful work on the formation of stable internal motives. To determine the levels of motivation for pedagogical activity of future geography teachers, the methodology of O. Potemkina “Diagnostics of psychological attitudes in the motivational sphere of personality” was used. The results of the methodology were analyzed using the methods of mathematical statistics, the comparison of indicators in the experimental and control groups was carried out according to the value of the Student’s t-test. It is proved that motivation for pedagogical work becomes more effective with the introduction of innovative technologies. The authors propose a system of methods and technologies aimed at strengthening the motivational component, including project activities, problem-based learning, educational and industrial practices, as well as the use of modern geographic information technologies. The authors conclude that it is necessary to integrate a motivational approach into the educational process of higher education institutions as a guarantee of training highly qualified and dedicated professionals.

Keywords: motivation, pedagogical activity, geography teacher, professional training, levels of motivation formation, professional orientation.

References

Andriichuk, T., & Vlasenko, R. (2024). Osoblyvosti vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u protsesi pidhotovky maibutnoho uchytelia heohrafii. [Features of the use of innovative technologies in the process of training a future geography teacher]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*. T. 12, № 9. S. 7–14. [in Ukrainian].

Bekh, I. (2012). Osobystist u prostori dukhovnoho rozvytku: navch. posib [Personality in the Space of Spiritual Development: Textbook]. Kyiv: Akademvydav, 2012. 256 p. [in Ukrainian].

Vlasenko, R. (2025). Formuvannia motyvatsii ta piznavalnoi aktyvnosti zasobamy muzeinoi pedahohiky v zakladi vyshchoi osvity [Formation of motivation and cognitive activity by means of museum pedagogy in a higher education institution]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni*

Oleksandra Dovzhenka – *Bulletin of the Oleksandr Dovzhenko Glukhiv National Pedagogical University*. T. 1, № 57. S. 55–61 [in Ukrainian].

Vlasenko, R., & Yakovleva, V. (2024). Osoblyvosti fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv heohrafii v zakladi vyshchoi osvity [Features of professional training of future geography teachers in a higher education institution]. *Pryrodnycha osvita ta nauka – Natural education and science*. Vyp. 4. S. 15–22 [in Ukrainian].

Vitvytska, S. (2019). Modeliuvannia yak metod systemnoho doslidzhennia ta proektuvannia osvitnoho prostoru u vyshchomu navchalnomu zakladi. Modeliuvannia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv. Monohrafiia / za red. S. Vitvytskoi. [Modeling as a method of systematic research and design of educational space in a higher educational institution. Modeling of professional training of specialists in the context of European integration processes. Monograph / edited by S. Vitvytska]. Zhytomyr: vyd. O. Yevenok. S. 15–28 [in Ukrainian].

Demianenko, N. (2020). Rol osvitnoho seredovyshcha ta tsyfrovyykh tekhnolohii u formuvanni profesiinoi motyvatsii maibutnikh uchyteliv [The role of the educational environment and digital technologies in shaping the professional motivation of future teachers]. *Innovatsii v osviti – Innovations in education*. 5 (2). S. 45–50 [in Ukrainian].

Zaniuk, S. (2002). Psykholohiia motyvatsii: navch. posibnyk. [Psychology of motivation: a textbook]. Kyiv: Lybid, 304 s. [in Ukrainian].

Kalamazh, R. (2009). Psykholohiia stanovlennia profesiinoi Ya-kontseptsii maibutnikh yurystiv: monohrafiia [Psychology of formation of professional self-concept of future lawyers: monograph]. Ostroh: vyd-vo NaUOA, 404 s. [in Ukrainian].

Klymchuk, V. (2015). Motyvatsiinyi dyskurs osobystosti: na shliakhu do sotsialnoi psykholohii motyvatsii: monohrafiia [Motivational discourse of personality: on the way to social psychology of motivation: monograph]. Zhytomyr: vyd-vo ZhDU im. I. Franka. 294 s. [in Ukrainian].

Miroshnychenko, O. (2016). Vydy motyvatsii osobystosti do profesiinoi diialnosti. [Types of individual motivation for professional activity]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*. № 25. S. 87–93 [in Ukrainian].

Maksymenko, S. (2011). Zhyttievyi shliakh osobystosti yak bazova katehoriia henetychnoi psykholohii. [The life path of a person as a basic category of genetic psychology]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. Sukhomlynskoho. Seriya: Psykholohichni nauky – Scientific Bulletin of the Mykolaiv National University named after V. Sukhomlynsky. Series: Psychological Sciences*, 2 (12). S. 5–13 [in Ukrainian].

Rybalka, V. (2023). Psykholohiia rozvytku osobystisnoi hotovnosti pedahohiv do profesiinoi diialnosti: metodychni rekomendatsii [Psychology of development of personal readiness of teachers for professional activity: methodological recommendations]. Kyiv: Instytut pedahohichnoi osvity osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy, 160 s. [in Ukrainian].

Khomiak, I. (2021). Vzaimozv'язok vnutrishnoi motyvatsii zdobuvachiv pedahohichnoi osvity z efektyvnistiu pedahohichnoi praktyky [The relationship between the internal motivation of students of pedagogical education and the effectiveness of pedagogical practice]. *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical Almanac*, 2 (14), 112–118 [in Ukrainian].

Iakovleva, V., & Vlasenko, R. (2024). Praktychna skladova u protsesi pidhotovky maibutnoho vchytelia heohrafii [Practical component in the process of training a future geography teacher]. *Nauka i tekhnika sohodni – Science and Technology Today*, № 9 (37), 519–530 [in Ukrainian].

Vlasenko, R., Ivantsiv, O., Rudchenko, V., Kolechynseva, T., & Herasymenko, O. (2025). *Modern Strategies for Educating Natural Science Students in Higher Education. International Research Journal of Multidisciplinary Scope (IRJMS)*. Vol 6. Issue 3. P. 523–533. DOI: 10.47857/irjms.2025.v06i03.04724.

Klassen, R.M. (2010). Confidence and well-being in preservice teachers. *Journal of Educational Psychology*. 102 (3). P. 746–758.

Revenko, I., Hlianenko, K., Sosnova, M., Vlasenko, R., & Kolodina, L. (2024). The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. Vol. 17. P. 137–146.

Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American psychologist*. 55 (1). P. 68–78.

Received: August 29, 2025
Accepted: September 15, 2025
Published: October 21, 2025